Lähiöiden tilanne ja kehittämishaasteet
Tarkastusvaliokunta

Venla Bernelius
Kaupunkimaantieteen dosentti,
apulaisprofessori
ReUrbia –tutkimushanke (Lähiöohjelma)
3.5.2022, Tarkastusvaliokunta

Lähiöt – ja uusi visio?

- Lähiörakentamisen kulta-aika 60- ja 70-luvuilla: 70-luvulla suomalaisten kaupunkien asuntokanta kasvoi yli 40 %
- Määritelmissä toistuu käsitys lähiöistä kaupunkirakenteesta erillisinä yksikköinä, mutta monet kasvaneet kiinni kaupunkeihin, ja rooli suhteessa kaupunkirakenteeseen muuttunut
- Eri määritelmien mukaan suomalaisista asuu lähiöissä 25 % tai selvästi enemmän – kansallisten kehityskulkujen kannalta keskeinen aluetyyppi (tulevaisuus, maine?)
- Suunnitteluratkaisuiden sekä teknisten ja esim. ilmastonmuutokseen liittyvien haasteiden rinnalla lähiöiden sosiaalinen kehitys entistä suurempi kansallinen kysymys: segregaatio

1. Lähiöiden voimakkaasti eriytyvät kehityspolut: herkkyys paikallisille olosuhteille

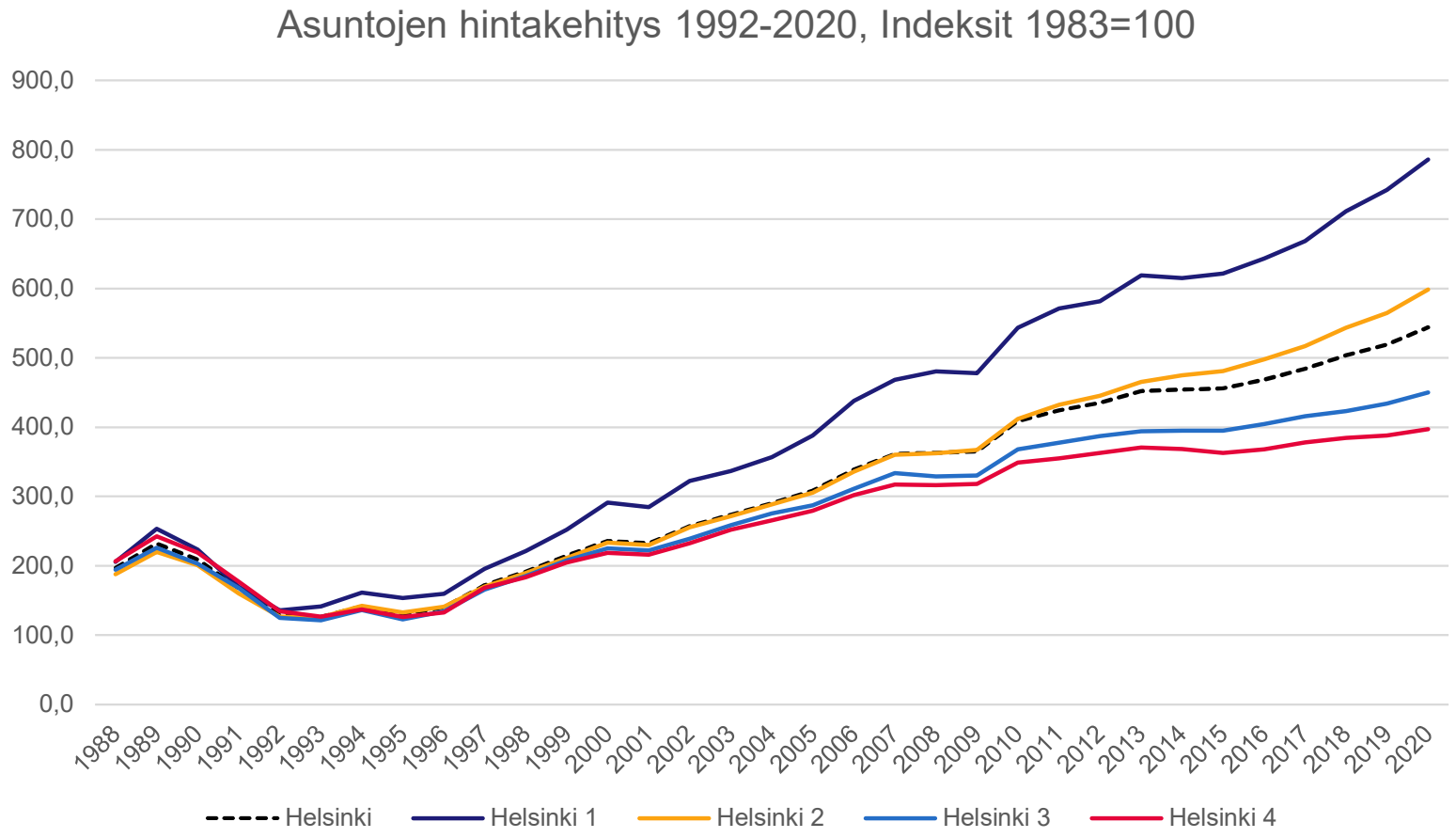

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Venla Bernelius venla.bernelius@helsinki.fi

1. Lähiöiden voimakkaasti eriytyvät kehityspolut: herkkyys paikallisille olosuhteille

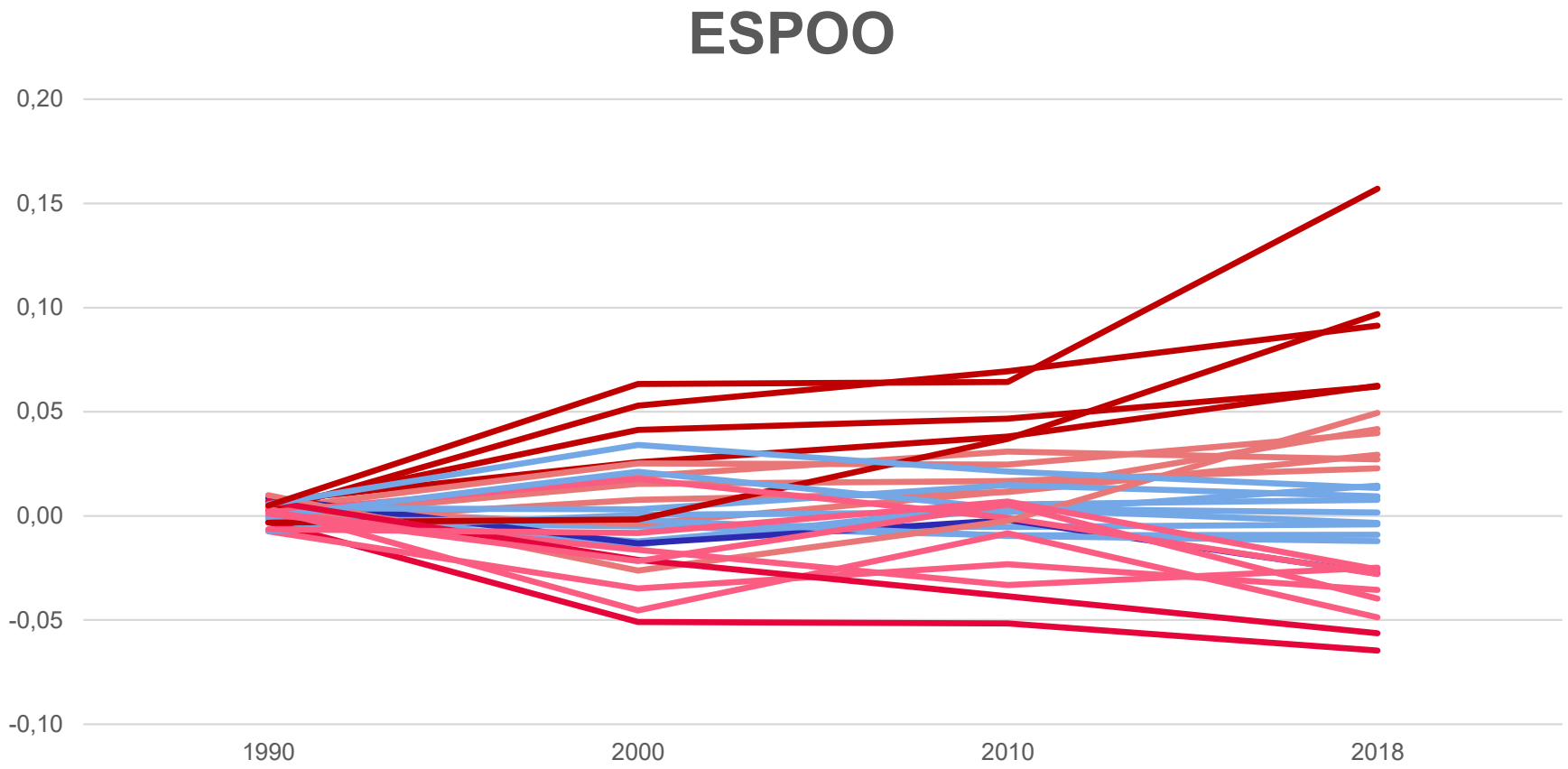

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Työttömyysasteen kehitys lähiöissä suhteessa kunnan keskiarvoon vuosina 1990, 2000, 2010 ja 2018 (ReUrbia: Mats Stjernberg 2021)

2. Putoamisriskissä olevat lähiöt kansallisen segregaatiokehityksen polttopisteessä: (asunto)poliittisten ratkaisujen merkitys

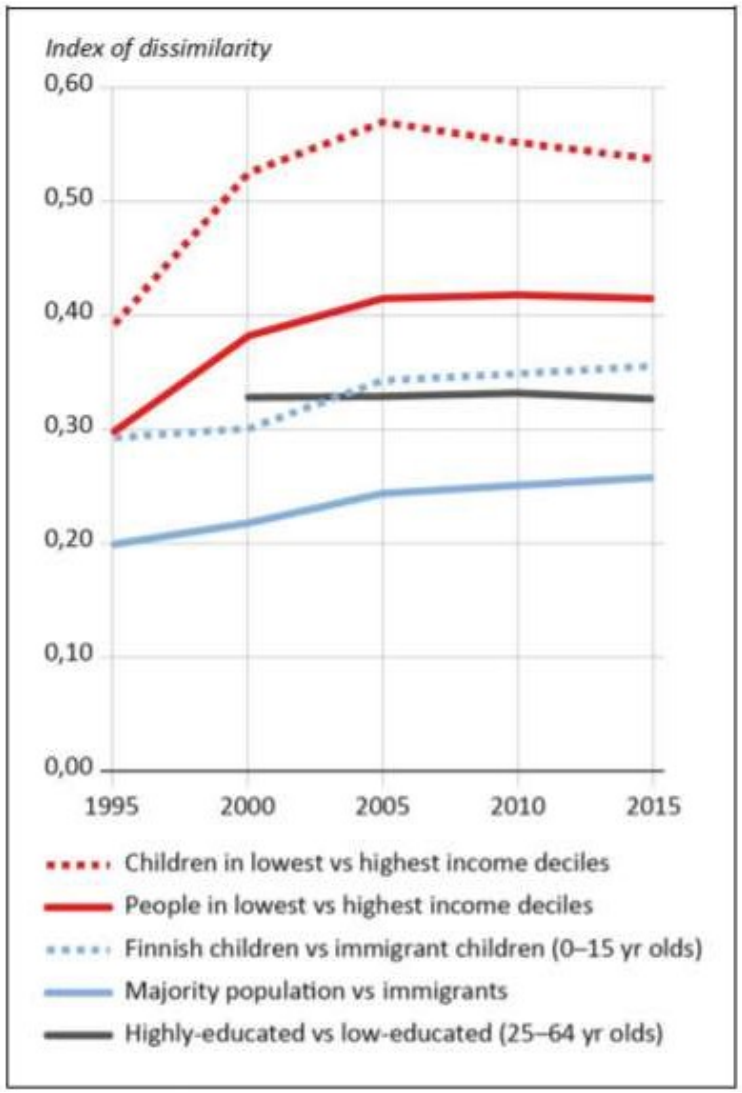

- Suurimmissa suomalaiskaupungeissa alueellinen eriytyminen alkaa olla yleiseurooppalaista tasoa
  - Eriytyminen on joillakin ulottuvuuksilla jopa voimakkaampaa pääkaupunkiseudun ulkopuolisissa keskuksissa (mm. Turun ja Jyväskylän etninen eriytyminen)
- Kaupunkinaapurustojen väliset erot suurissa kaupungeissa ylittävät monella mittarilla kuntien väliset erot koko maassa
- Yhteiskunnallisten ja alueellisten erojen (koulutus, tulot, etninen tausta) kasvaessa myös esimerkiksi koulutus- ja tulotason ylisukupolvinen periytyminen on voimistunut
- Lasten alueellinen eriytyminen on huomattavasti voimakkaampaa kuin aikuisten → vaikutukset sosiaalisiin verkostoihin, tulevaisuuden odotuksiin, koulusegregaatioon ja oppimistuloksiin

Erilaistumisindeksi Helsingin peruskoulujen oppilasalueilla 1995-2015, Bernelius & Vilkama 2019

2. Putoamisriskissä olevat lähiöt kansallisen segregaatiokehityksen polttopisteessä: (asunto)poliittisten ratkaisujen merkitys

- Lähiöissä asuu yli neljännes suomalaisista: kehityksen kansallinen merkitys (esim. maahanmuuttajataustaisen väestön integraatio yhteiskuntaan)
- Heikko-osaisemmat asukkaat tyypillisesti liikkuvat kaupungissa vähemmän kuin muut: asuinalueen merkitys ”käyttöliittymänä” yhteiskuntaan korostuu
- Selonteko: ”6. Asumisen tuilla edistetään asuntopoliittisten tavoitteiden toteutumista, ja tuki kohdennetaan sitä eniten tarvitseville […] Julkinen valta tarjoaa tukea asumiseen niille, joilla on vaikeuksia järjestää asumistaan markkinoilla.”, s. 4-5
  - Huono-osaisuuden talo- ja naapurustokohtaisen keskittymisen riski, mikäli asukasvalintaa kohdistetaan jyrkästi yksinomaan eniten tarvitseville
  - Yksityisten ja institutionaalisten sijoittajien omistamien talojen ja asuntojen rooli myös merkittävä segregaation näkökulmasta

Venla Bernelius venla.bernelius@helsinki.fi

3. Segregaatiodynamiikka operoi koko kaupungin tasolla ja voi vaikuttaa kaupunkien vetovoimaan

- Lähiöiden haasteiden ratkominen paikallisesti keskeistä: veto- ja pitovoima, houkuttelevuus muuttoliikkeessä
- Samanaikaisesti huono-osaistumiskehitystä ohjaa ennen muuta keskituloisten muuttoliike ulos alueilta tai alueita vältellen: huono-osaisuuden keskittymien synnyn ajurit siis osin muualla kaupungissa
- Liikenteelliset ratkaisut (julkisen liikenteen saavutettavuus keskeisiin koulutus- ja työpaikkakeskittymiin kytkettynä asuntopolitiikkaan), kaupunki- ja seututasoinen asuntopolitiikka, pieni- ja keskituloisten asumisen mahdollisuudet erityyppisillä alueilla
- Huono-osaisuuden kierteiden riskit: segregaatiokehitys voi saada aikaan noidankehiä, joissa segregaatio ruokkii itse itseään (segregaatio voi myös kärjistää asuntomarkkinoiden polarisaatiota)
- Asuntomarkkinoiden paikallinen polarisaatio ja toisten alueiden huono-osaistuminen segregaatiokehityksen myötä: Koko kaupungin vetovoiman heikkeneminen?

Venla Bernelius venla.bernelius@helsinki.fi

4. Lasten ja nuorten segregaatio ja elämänmahdollisuudet: poikkihallinnollisten ratkaisujen tarve

- Lasten ja nuorten segregaatio jyrkempää kuin aikuisten ja elämä paikallisemmin jäsentynyttä kuin aikuisten: sosiaalinen kasvu, koulutus – ja esim. vieraskielisistä lapsista monilla seuduilla jopa valtaosa asuu lähiöalueilla
- Asuntopoliittinen huomio lapsiperheiden asumisen laatuun ja lähiöiden houkuttelevuuteen myös keskituloisille lapsiperheille
- Poikkihallinnollisuus esim. naapurusto- ja koulusegregaation torjumiseen

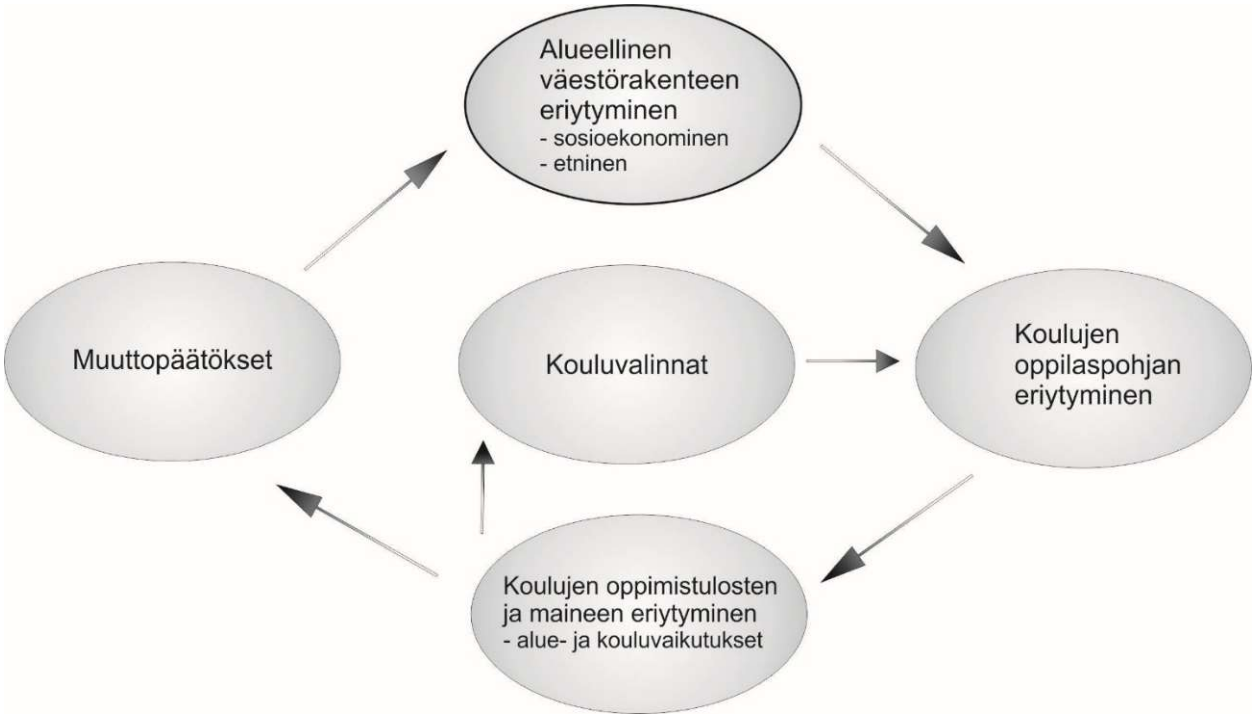

5. Tietopohjan parantamisen ja kansallisen segregaatioseurannan tarve

- Monia toimenpiteitä jarruttaa vertailukelpoisen, pitkäaikaisen tiedon puute: aito vertailukelpoisuus edellyttää valtiotasoista tietojohtamista
- Useissa maissa, mm. Ruotsissa (Delmos), toteutetaan hyvin laaja-alaista segregaatioseurantaa keräämällä, yhdistämällä ja analysoimalla monipuolisia kansallisia aineistoja
- Myös Suomessa olisi mahdollista kehittää systemaattisempaa segregaatioseurantaa, jossa alueiden sosioekonomisen ja etnisen eriytymisen indikaattoreita olisi mahdollista yhdistää myös asuntokantaa, palveluita, työpaikkakeskittymiä ja muita keskeisiä palveluita ja toimintoja kuvaaviin alueellisiin tunnuslukuihin
- Laadukas segregaatioseuranta (ja sen toteuttamiseen selkeästi nimetty instituutio tai nykyisen instituution osa) palvelisi asuntopolitiikan kehittämistä, toimenpiteiden suunnittelua, toimenpiteiden vaikutusten arviointia ja aikaisempien kokemusten hyödyntämistä pitkäjänteisessä kehittämistyössä

Venla Bernelius venla.bernelius@helsinki.fi

Venla Bernelius
Kaupunkimaantieteen dosentti,
apulaisprofessori
ReUrbia –tutkimushanke (Lähiöohjelma)
3.5.2022, Tarkastusvaliokunta